

Alm *Ulmus glabra*

Rødlistekategori 2015: **VU - Sårbar**

Karakteristika

Alm er et stort og staselig edellauvtre, som kan bli over 30 meter høyt og flere hundre år gammelt. Den vokser sjelden i egne bestander, men sammen med andre lauvtrær, og kan være dominerende noen steder [1]. Den er vanligst i lavlandet, men kan i Sør-Norge vokse opp til 950 moh. Voksesteder er tørr, varm skog og ur, raviner, kanter, elvebredder og bryn. Alm krever baserikt jordsmonn. Den vokser nord til Beirni i Nordland [2, 3].

Både spiselig og medisinsplante

Alm har vært høyt skattet og var tidlig verdifull som mat [4]. Den inneholder proteiner, samt fruktose og glukose i nøttene [5, 6]. Innerbarken på 2-4 år gamle greiner er næringsrik og er brukt til mel, og har gode bakeegenskaper [4]. Unge blader og de lysegrønne fruktene, altså nøttene med breie vinger, kan plukkes i løpet av to uker på våren. De smaker litt søtt og kan spises direkte eller brukes til bl.a. salat, råkost, garnityr, snacks eller til te [7, 8]. I dag er alm blitt en raffinert gourmetingrediens, og benyttes på stadig nye måter og tilbehør til både fisk, kaker, desserter og is [9]. Alm er også brukt tradisjonelt som medisin [6].

Almeskoger har høyt biologisk mangfold

Alm-hasselskogene er tidligere vist å ha en meget rik fuglefauna. I Norden overgås disse kun av gråorheggeskogene langs de rikeste og største elvene [10]. Rikdommen i fuglefauna skyldes først og fremst det rike insektlivet og floraen i et område med alm. Disse gir mange nisjer (bo- og livsmuligheter) for fugler.

Almetrærne kan bli meget gamle. Det vises ved at de også bebos av et stort antall moser og lav. Disse er i seg selv uttrykk for en usedvanlig rik flora. Det antas at kartlegginger av denne floraen vil gi kunnskap om mange levesteder for flere arter som står på den norske rødlista.

Alm på Stadsbygd i Rissa kommune som eksempel

Området Berga på Stadsbygd ligger sørligst på Fosenhalvøya. Alm og hassel vokser her sammen i flere sørvendte lier og skogspartier. De viktigste områdene for alm vises på kartet. Disse områdene bør særlig ivaretas og beskyttes mot irreversible inngrep, da de er de viktigste kildelokaliteter for alm. Beskyttelse i slike kildeområder er av stor betydning for å ivareta forekomstene av alm i en større region.

Berga er et eldorado for mange organismer. Dette er et variert og mangfoldig skogområde, det biologisk rikeste skogområdet både på Stadsbygd og i hele kommunen. Det skyldes både geologisk rikdom, klimatisk lang vekstsesong, og topografisk ligger det gunstig til med stort sett sørlige hellinger.

Antall trearter er høyt. Ved siden av både gran, furu, osp, rogn, bjørk, og mange andre arter som er mer allment utbredte, vokser det her også trearter som krever mer varme vokseplasser. Alm er sammen med hassel de viktigste representanter for edellauvtre i området.

De viktigste områdene for alm på sørligste del av Stadsbygd.

Bevaring av verdiene

Forekomstene av alm er meget verdifulle. Alm er også en meget viktig nyttevekst. Slik som kantareller, piggsopper og matrisker er det. Disse verdier vil øke kraftig framover, slik som interessen for nyttevekster øker nå. Alm gir også rekreasjon bare å oppleve på turer i området. Når de samtidig representerer høyt biologisk mangfold, er det svært mange grunner til å ivareta alle forekomstene av alm i et område. For å ivareta verdiene som alm representerer, er det særlig viktig å hegne om de beste områdene for alm.

Den viktigste skjøtselen er derfor å beskytte alle lokalitetene med alm mot irreversible inngrep. Et hvert almetre kan bidra med mye – hvert eneste år – og er i seg selv en stor rikdom der det står i naturen. Særlig verdifullt er det med et almetre som er stort og inneholder mange andre vekster på stamme og greiner. La unge almer få anledning til å bli skikkelig gamle!

Litteratur

1. Håpnes, A., *Trær i Norge - Arter, kjennetegn, utbredelse*. 2017, Oslo: J.M. Stenersens Forlag AS. 211 s.
2. Lid, J. and D.T. Lid, *Norsk flora*. 7. utgåva. Redaktør: Reidar Elven ed. 2005, Oslo: Det Norske Samlaget. 1230 s.
3. Mossberg, B. and L. Stenberg, *Gyldendals Store Nordiske Flora. Revidert og utvidet utgave*. Norsk utgave ved Steinar Moen & Svein Båtvik; 2. opplag 2014; 2012, Oslo: Gyldendal Norsk Forlag A/S. 928 s.
4. Aune, E.I., *Tre som nyttevekster*. Sopp og Nyttvekster, 2008. 4(2): 23-27.
5. Torkelsen, A.-E. and H. Karlsen, *Spiselige ville vekster*. 2017, Bergen: Vigmostad & Bjørke AS. 60 s.
6. Hjeltnes, R., *Medisinplanter i Norge. Helsebringende vekster i naturen*. 4. opplag 2016; 2012, Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS. 422 s.
7. Mæhlum, A., N.D. Hensley, and J. Hensley, *Fra naturens spiskammer*. 3. opplag ed. 2016, Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS. 304 s.
8. Stensrud, Ø., *Trær på menyen*. Sopp og Nyttvekster, 2008. 4(2): 14-17.
9. Norman, E.C. and S.G. Railo, *Norges spiselige planter og bær. Vilt, vakkert og velsmakende fra tidlig vår til sen høst*. 2015, Oslo: J.M. Stenersens Forlag AS. 228 s.
10. Reitan, O., *Fugl i sørvendte alm-hasselier ved Trondheimsfjorden. (Birds in two south faced elm-hazel forests in central Norway)*. Fauna, Oslo, 1985. 38(3): 87-94.

Abc natur AS 2017 – Tekst: Ole Reitan; Fotos: © Ann Kari Ulveseth (øvre V og nedre V), © Arne Reitan (øvre H og nedre H)